

In de natuur
zijn er paren
en zijn er
die paren.

Vaak zelfs
is dat hetzelfde.

Geert De Kockere

winnaars fotowedstrijd

verhalenwedstrijd

zwaluw zoekt nest

plaatsnamen en hun oorsprong

KomeNete!

IN DIT NUMMER

VOORWOORD	2
NIEUWE MEDEWERKERS	3
ZWALUW ZOEKT NEST !	3
FIETSPLEZIER	3
WINNAARS FOTOWEDSTRIJD	4
PLAATSNAMEN EN HUN OORSPRONG	6
VERHALENWEDSTRIJD	7
KomeNete !	8
ZET ALVAST IN JE AGENDA	8

COLOFON

Deze landschapskrant is een uitgave van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw en wordt tweemaal per jaar gratis verspreid in de 17 gemeenten van het werkingsgebied.

CONTACTADRES

Lichtaartsebaan 73
2460 Kasterlee
Tel: 014 85 90 23
info@rlkgn.provant.be
www.rlkgn.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw

REDACTIE

Bas Van der Veken, Joris Matthé,
Els Oostvogels

FOTO's

Geert De Kockere, Joris Matthé,
Joost Van der Sluijs, Kristine Vander
Mijnsbrugge, winnaars fotowedstrijd,
Rollin Verlinde, stadsarchief-TRAM41

VORMGEVING

Els Oostvogels

DRUK

Drukkerij Van Gompel / Odyse bvba

DANKZIJ DE FINANCIËLE STEUN VAN

Provincie Antwerpen en de gemeenten

Deze landschapskrant werd gedrukt
op gerecycleerd papier met bio-inkt

VOORWOORD

Goesting in de Kempen !

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete leeft! Getuige daarvan zijn de vele mensen die de voorbije maanden deelnamen aan onze activiteiten of onze fotowedstrijd, en de vele verenigingen en besturen die samen met ons hun schouders hebben gezet onder de eerste projecten.

En laat 'leven' nu net hét centrale woord zijn in 2010, het Internationale Jaar van de Biodiversiteit. Die veelheid aan leven hoeft overigens geen ver-van-ons-bed-show te zijn. Dat bewijzen de eerste terreinrealisaties die we dit jaar mogen verwachten: de oogst en opkweek van autochtoon plantgoed, kunstnesten voor huis- en boerenzwaluwen, een toekomst voor de zeldzame harkwesp in Geel-Bel, ... neem geregeld eens een kijkje op onze website om op de hoogte te blijven én om mee te doen!

Eind 2009 kwamen we een aantal keren samen met het bestuur - 54 afgevaardigden van de provincie, gemeenten en organisaties uit natuur, landbouw, jacht en recreatie - om na te denken over de toekomstvisie van het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete.

Zo willen we werken aan een mooi, leefbaar en bio-divers landschap in de Kempen, en dat steeds op basis van overleg met wie er woont, werkt of zich ontspant. Daarnaast willen we de eigenheid en het karakter van onze streek verder versterken. Daarvoor willen we als landschapsvereniging ook graag samenwerken met andere spelers zoals erfgoed en cultuur.

Principes waar ik mij als kersvers voorzitter voor honderd procent in kan vinden. Ik ben dan ook blij én fier dat ik het werk van mijn voorganger en 'bezieler' van het regionaal landschap, Jos Geuens, mag verder zetten. Aan hem dan ook, namens mezelf én alle andere partners, een oprecht woord van dank voor zijn gedrevenheid die leidde tot dit mooie project.

Ik hoop u snel eens te ontmoeten op één van onze activiteiten, zoals "KomeNete!" waarover u verder meer leest. Een aanrader voor wie – net als ik – 'goesting' heeft in het Kempische landschap!

RIK RÖTTGER

Voorzitter

Gedeputeerde voor Leefmilieu

Wist je dat ? !

De libel is het logo van ons Regionaal Landschap. We kozen deze ambassadeur omdat libellen en juffers zich optimaal thuis voelen in onze streek. Vochtige heidegebieden, vennen, poeltjes en het dichte netwerk van waardevolle beekvalleien; op bijna ieder Kempens stukje natte natuur zijn interessante en bijzondere soorten aan te treffen. Nergens zoveel diversiteit aan libellensoorten als in de Kempen !!

Zwaluw ZOEKT NEST !

Het Regionaal Landschap neemt de boerenzwaluw en de huiszwaluw onder de vleugel. Onze lentebodes zijn er weer en we willen de vogels graag hartelijk onthalen. Aangezien de soorten de laatste jaren sterk in aantal zijn gedaald, is het hoog tijd voor actie. Daarom stelt het Regionaal Landschap 250 kunstnesten gratis ter beschikking van particulieren. De medewerker natuur en landschap komt bij u een kijkje nemen om de locatie te evalueren. Na een positieve beoordeling kan u enkele nesten gratis verkrijgen. Daarbij zijn volgende zaken van uiterst belang:

- > Zwaluwen zijn kieskeurig en honkvast. Als er in de buurt reeds zwaluwen aanwezig zijn (straal van ongeveer 400 meter of minder), is de kans groter dat ze een nieuw stekje zullen verkennen.
- > De zwaluwen kunnen in de lente en zomer voldoende insecten vinden in de omgeving. Bloemen, vijvers, een ouderwetse mesthoop,... zijn toplocaties voor insecten.
- > Bij voorkeur is er een modderpoel in de buurt voor het maken van nesten of het aanpassen van kunstnesten indien nodig.
- > **Voor de boerenzwaluw:** schuur of stal met permanente toegangsmogelijkheden op de boerenbuiten.
- > **Voor de huiszwaluw:** overstekende dakrand op de boerenbuiten of dorps- en stadsranden.

Denk je dat jouw eigendom in aanmerking komt en wil je de zwaluwen graag ook bij jou thuis verwelkomen? Neem dan contact op met Joris Matthé op 014 / 85 25 14 of info@rlkgn.provant.be voor vrijblijvend en gratis advies.

Nieuwe medewerkers

Lieven Lavrijsen woont in Lille en is landschapsarchitect. Vroeger werkte hij al rond thema's als groenbeheer, landschapszorg en inrichting van de publieke ruimte, eerst in de privésector bij een studiebureau in Duitsland, nadien als zelfstandig landschapsarchitect. Sinds 2002 werkt hij bij de Vlaamse Landmaatschappij, waar hij vanaf 2007 bedrijfsplanner is. Vanaf 2010 in nauwe samenwerking met Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete.

Els Oostvogels is afkomstig uit Lille en woont in Lichtaart. Ze is landschapsarchitecte. Vroeger werkte ze bij de Bosgroep Kempense Heuvelrug, een vzw die privé boseigenaars ondersteuning biedt bij duurzaam bosbeheer. Daarvoor werkte ze bij Natuur- en landschapsbeheer Limburg en Econet in Vilvoorde; een sociaal economiebedrijf dat werkt rond landschapsinrichting en -herstel, duurzaam groenbeheer en streekontwikkeling. Sinds 1 november is zij werkzaam bij het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete als projectmedewerker trage wegen.

Fietsplezier

IN REGIONAAL LANDSCHAP KLEINE EN GROTE NETE

Het knooppuntennetwerk is een droom voor wie graag fietst in de vallei van de Kleine en Grote Nete.

Neem deel aan de enquête op www.antwerpsekempem.be en geef je mening. Hoe ziet de ideale fietskaart er volgens jou uit? Welke landschapselementen moeten aangeduid worden en hoe gebeurt dit best? En hoe belangrijk zijn horecatips? Het invullen duurt maximum 5 minuten.

Snel reageren loont: de eerste 20 deelnemers ontvangen gratis de meest recente fietsbox !

Zin om een trip uit te testippen? Een gedetailleerde fietskaart (5 euro) of de volledige fietsbox met 4 kaarten (15 euro) koop je bij de toeristische infokantoren in de provincie of online via www.antwerpsekempem.be.

Winnaars fotowedstrijd

Louis Verbraeken heeft met een foto van de kapel van Meren in Olen de fotowedstrijd van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete gewonnen! Uit maar liefst 340 inzendingen werden nog zes andere laureaten bekroond in de categorieën 'het moment', 'actie', 'macro', 'fauna', 'industriel landschap' en 'sfeer'. Bovendien werden ze voorzien van schitterende literatuurjes door natuurfotograaf, -filmmaker en dichter Geert De Kockere.

Meerkoeten
op het ijs:
altijd op grote voet
en bij wijlen
met vleugeltjes.
Geert De Kockere

Als in het landschap
iets in stilte
de vinger opsteekt,
kun je niet anders
dan kijken.
En geloven.
In schoonheid.
Geert De Kockere

hoofdwinnaar

thema ACTIE : Frans Emmerechts

thema FAUNA : Dieder Plu

Wie een blauwe borst
en een grote bek opzet,
kan maar beter
iets moois laten horen.
Geert De Kockere

De natuur kan gul zijn.
Soms bedelft ze
haar schepsels
onder de parels.
Van zoveel rijkdom
moet je even gaan zitten.
Geert De Kockere

thema HET MOMENT : Eric

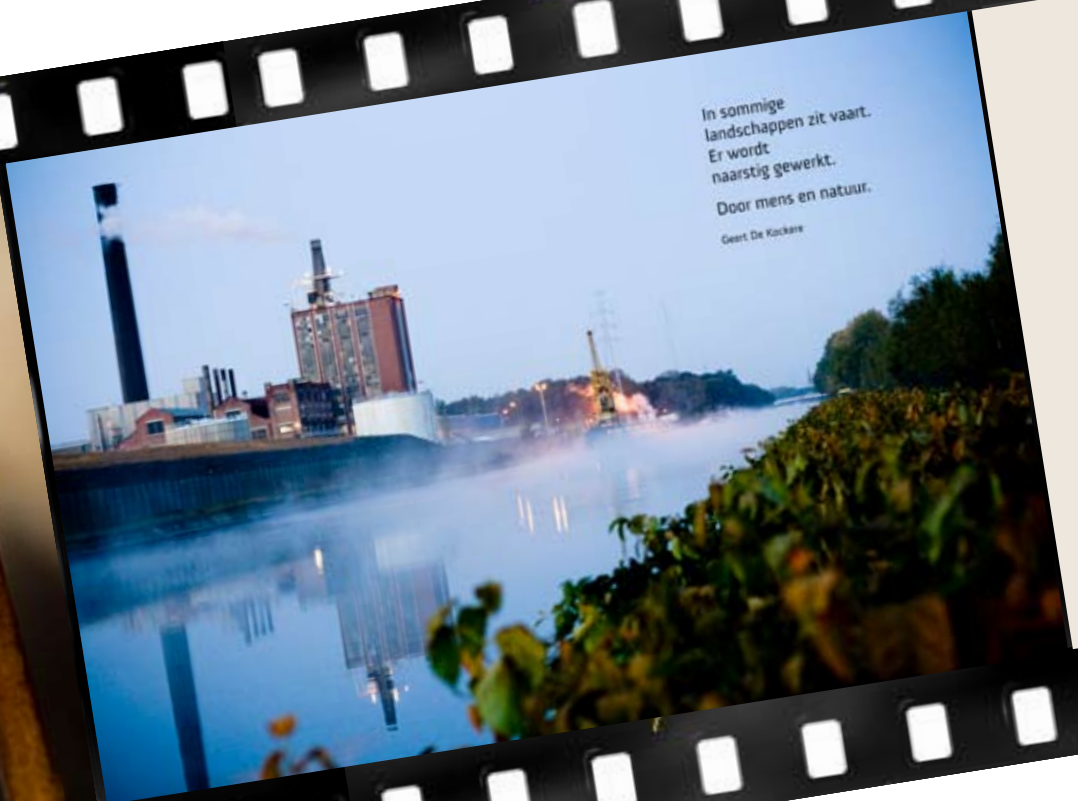

r Louis Verbraeken

Als de lucht
's morgens oplicht
en zachtjes
de broeken oplucht,
word je weer graag
door de natuur
opgelicht.
Geert De Kockere

thema SFEER : Karel Lavrijsen

In sommige
landschappen zit vaart.
Er wordt
naarstig gewerkt.
Door mens en natuur.
Geert De Kockere

thema INDUSTRIEEL LANDSCHAP: Britt Vangenechten

What's in a name?!

De Kempen... We gebruiken het woord regelmatig, maar we vragen ons niet meer af waarom de Kempen, de Kempen heet. Zo is het met veel benamingen. De namen van onze rivieren, gehuchten en straten vertellen nochtans een heel interessant verhaal. Het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van onze streek. Natuurnamen en de namen van landschappelijke kenmerken gaven vaak aanleiding tot nederzettingenamen.

Sinds wanneer wonen we in Campina?

Vanaf de dertiende eeuw veranderde de benaming van de huidige Kempen van Taxandria naar Campina wat zoveel betekent als 'veld'. De Franse vertaling van 'veld' - champ - geeft de Champagnestreek eigenlijk dezelfde naambetekenis als onze Kempen. Uiteraard kan je beide streken nu moeilijk vergelijken, maar destijds was de gelijkenis mogelijk duidelijker dan vandaag.

BEERSE

Beerse is afgeleid van 'berse' of 'barse'. Dit betekent heidevlakte bedekt met stoppels. Soms verwijst men ook naar 'baer' - bloot, open, zonder bedekking.

VORSELAAR - VOSSELAAR

'Vors/fors' is de oude naam voor gaspeldoorn, *Ulex europaeus*, een doornige verwant van de brem. De gaspeldoorn groeit op arme zure grond. Voor het vee is deze struik ongenietbaar, behalve voor schapen. 'Laar' komt van gerooide plek in het bos.

GROBBENDONK komt van 'grobbe' (van het Germaanse woord: 'grubjon') en betekent gegraven water of gracht. 'Donk' (van het Germaanse woord: 'dunga') is een hoogte in een moeras of landtong met water omspoeld.

HERENTHOUT - HERENTALS

In de vroege middeleeuwen was 'hout' de gewone benaming voor (hoogstammig) bos. Het oudste document over Herenthout dateert van 1186, waarin de naam 'Herenholts' gespeld wordt, wat bos van haagbeuken betekent.

LILLE dankt zijn oorsprong aan de lindenboom. De lindenboom op de foto hiernaast is een echte vrijheidsboom die werd aangeplant in 1830. Hij staat op de plaats waar lang geleden een 'lindebosje' op hoge zandgrond stond.

foto: jaarboek 1993 van Heemkundige Kring 'Norbert de Vrijter' van Lille.

OLEN De gemeente wordt voor het eerst vermeld onder de naam 'odlo' (=woest bos). De naam Olen zou ook in verband gebracht worden met het Germaanse 'audi' – woest.

MEERHOUT

Een 'meers' is een laag weiland dat vroeger het beeld vormde van de gemeenten langs de Netes.

BALEN

Vroeger liep er een baan van Antwerpen via Lier, Herentals, Geel en Mol naar Balen. Daarna splitste ze op in een weg naar Nederland en een weg naar Limburg en Duitsland. Het gehucht op deze plaats kreeg al snel de naam 'Baenle'. De naam Baenle (13e eeuw) evolueerde verder naar Baelen (15e eeuw), Baelen aan de Nete (18e eeuw), Balen-Neet tot het huidige Balen.

(OUD-) TURNHOUT

Turnhout komt van 'purninhulta', wat doornig bos betekent. Oud wijst op één van de oudst bevolkte gehuchten van Turnhout. Een tweede mogelijkheid is het Middelnederlandse 'ouwe', wat een met water doorsneden beemd betekent.

En wat met de Nete? De klare of de stinkende...

De Nete doorliep een hele geschiedenis van verschillende namen. Zo heette ze eerst Hnita (de stinkende of afstotende), dan Nita en Nitida (glanzende of blanke) en een tijdje Nite alvorens als Nete bestempeld te worden. In Mol en Retie vinden we nog steeds de Witte Neet en de Blanke Neet terug.

De Aa? ... Aha!

De benaming Aa betekent gewoon 'water' en heeft zijn oorsprong in het Germaanse 'ahva' of 'ahwô'. De naam Aa is ook verwant met het Latijnse 'aqua' en het Deense en Zweedse 'Ä'.

Volksverklaring voor Retie, Lichtaart en Houtum

Lang geleden reed Sint-Martinus te paard door de lucht.
Sommige mensen in ons dorp bemerkten hem.
Anderen die te laat kwamen om het wonder te zien,
vroegen ongelovig: 'Reed ie?'
Wel, daar heet het nog altijd Retie.
Verderop riep het volk: 'Houd hem!'
Dat gehucht kreeg de naam Houtem.
En waar paard en ruiter landden en Sint-Martinus er ging bij liggen
om uit te rusten, ontstond de naam 'Lichtaart'.

DESSEL

Een verklaring voor de naam Dessel is nog niet gevonden. In 1481 schreef men Desgele, in 1658 vindt men de term Deschel terug.

RETIE

Retie komt van 'reth' (spleet) en 'y' (water), zo genoemd vanwege de vele riviertjes en beekjes. Een andere verklaring spreekt van 'rede' of 'rode', wat gerooid bos betekent. Nog andere bronnen brengen Retie in verband met 'retige', wat verklaard wordt als heide.

GEEL - MOL - BEL

Deze namen zijn van oorsprong Germaans. Hoe belangrijk de ondergrond was bij de vestiging, blijkt uit de oude, Germaanse schrijfwijzen. Gela, Molle en Bella zijn namen die in oorsprong eindigen op het toevoegsel -lo. Ook de namen van Westerlo, Oosterlo en Tongerlo hebben duidelijk die oorsprong. Een lo is een bosje op een hoger gelegen zandgrond. En het zand onder die bosjes werd precies benoemd, met de Germaanse woorden gelwa, muld en balwa of geel, mul en slecht.

Met dank aan velen voor het aanleveren van extra informatie voor dit artikel. Heeft u zelf nog aanvullingen, opmerkingen? Aarzel niet ons te contacteren!
info@rlkgn.provant.be

Er was eens... de verhalenwedstrijd !

'Ons moe zei altijd dat we niet te ver over de putleuning mochten kijken, want der zat nen duvel in, die u dan mee in de diepte sleurde. Ik heb het nooit geriskeerd om in de put te kijken.' Justina Proost (geboren 1883)

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete en de erfgoedcellen Noorderkempen, k.ERF en Kempens Karakter nodigen jong en oud uit om in de pen te kruijen.

De Kempen zijn vaak het toneel van sagen en volksverhalen en spreken tot de verbeelding van inwoners en bezoekers. Sommige verhalen zijn mooi gedocumenteerd en bewaard gebleven. Andere zitten besloten in het geheugen van onze oudste inwoners of in de fantastische wereld van een kind. Daarom nodigen we je uit om je inspirerend, eng, historisch, ludiek of melodramatisch verhaal met ons te delen. En dat mag je doen in allerlei vormen en kleuren. Je kan een lang actueel verhaal over je streek toesturen of gewoon een uitspraak van je grootvader die je is bijgebleven of een vertelling over een historisch dorpsfiguur of...

Ben je 18 jaar of jonger, kan je deelnemen aan de jongerenwedstrijd.

De opdracht: "Schrijf een verhaal over hoe je het Kempens landschap zou veranderen als je er zelf over zou mogen beslissen."

Ben je ouder dan 18, kan je deelnemen aan één of meerdere categorie(ën) van de volwassenenwedstrijd.

- > Categorie 1: gebruiken, tradities en volksfeesten.
- > Categorie 2: volksverhalen en sagen.
- > Categorie 3: het landschap van de Kempen, vroeger of nu.
- > Categorie 4: wat maakt een echte Kempenaar?

Enkele richtinggevende en inspirerende voorbeelden kan je terugvinden op de websites van het Regionaal Landschap en de erfgoedcellen.

Voorwaarden voor deelname

- > Je kan meerdere verhalen uit verschillende categorieën toesturen.
- > Je verstuurt je verhaal ofwel via e-mail (word-document) naar info@rlkgn.provant.be ofwel via post naar Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete, Lichtaartsebaan 73, 2460 Kasterlee.
- > Je vermeldt steeds je naam, adres en telefoonnummer en de wedstrijdcategorie waaraan je wil deelnemen. Indien je je verhaal elektronisch toestuurt, vermeld je bijkomend als onderwerp van je e-mail 'deelname verhalenwedstrijd'.
- > De lengte van je verhaal doet er niet toe en is ook geen criterium bij de jurering. Een korte anekdote maakt bijgevolg evenveel kans als een uitgebreid verhaal. Als er voldoende verhalen worden ingestuurd, worden de geselecteerde verhalen gebundeld en gepubliceerd in een mooie uitgave!
- > Je vermeldt duidelijk of we je verhaal mogen publiceren.

ZONDAG 29 AUGUSTUS "KomeNete!"

Wie 'goesting' heeft in een stevige brok Kempen, noteert zondag 29 augustus best met stip in zijn agenda! Dan organiseert Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete samen met een heleboel van haar partners immers de eerste editie van 'KomeNete!': een streekevenement waarin we de diversiteit van onze regio – zowel aan landschappen als aan verenigingen die er actief zijn – in de kijker willen zetten met de waterlopen als rode, of beter blauwe draad.

Op tal van plaatsen valt er wat te beleven. Vroege vogels kunnen het gloednieuwe natuurreservaat Den Haring in Retie ontdekken, gevolgd door een (h)eerlijk ontbijt. Sportievelingen duiken het water in voor een al dan niet geleide boottocht op de Kleine Nete of nemen deel aan een waadtocht rond biodiversiteit door de Aa. Wandelaars kunnen onbekende plekjes ontdekken in diverse natuur- en bosgebieden langs de Grote en de Kleine Nete. En op heel wat plaatsen vallen er heerlijke streekproducten te proeven!

Surf dus als de bliksem naar www.rlkgn.be en zoek een activiteit bij jou in de buurt. Tot dan!

Zet alvast in je agenda !

zondag 25 april	Erfgoeddag - thema FAKE? op diverse plaatsen
 zondag 2 mei	NETEGORDEL, fietstocht in Retie, Dessel, Mol, Balen
zondag 9 mei	NETEWANDELING I - "Reties landschap", 14u markt Retie
 zaterdag 22 mei	ROODWATERNACHT - hét feest van de biodiversiteit in Zoersel
zondag 30 mei	EAT & BIKE in Oud-Turnhout en Schoonbroek - smakelijke fietstocht
 zondag 6 juni	BIKKEN & BIKEN in Geel - smulpapenroute
zondag 11 juni	MERODE colloquium
 25 april - 19 september	ZOMERSMULPAAP - culinaire tocht doorheen Balen, Dessel, Mol
25 april - 30 september	ZOEKTOCHT Kempense Meren in Balen, Dessel, Mol
 zondag 20 juni	MIDZOMERFESTIVAL op ter Speelbergen, Beerzel (Putte)
zondag 20 juni	NETEWANDELING Dessel
zondag 4 juli	NETEWANDELING Balen
zondag 8 augustus	NETEWANDELING Mol
 zondag 5 september	PROMINANT - terreinen Hooibeekhoeve, Geel Ten Aard
zondag 5 september	NETEWANDELING II - "Reties landschap", 14u Wildeman Retie

voor meer info kijk op www.rlkgn.be